ה הר"ן בפרק י"ד דשבת (מ. ד"ה מכה) בשם רבנו יונה והרשב"א. ו שם בעבודה זרה (עיי"ש). ז רמב"ן בספר תורת האדם (שער המיחוש ענין הסכנה).

(ט) * הודוקא שנתקלקל אחד מהאיברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מחושים אין נקראים מכה. הגה: מיהו מי שחושש בשניו (י) *ומצטער עליו להוציאו, (ג) (יא) אומר (יב) לאינו יהודי להוציאו (בית יוסף (ד"ה ומ"ש ומחממין) בשם ארחות חיים (אות שלד) ואיסור והיתר הארוך (כלל נט דין כד)): ד ומכה של חלל (יג) אינה צריכה אמד, זשאפלו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים לו (יד) *כל שרגילים לעשות לו בחל, אבל (טו) כשיודעים

באר היטב

ואם הרופא אומר שיזיקהו, שומעין לרופא, כנסת הגדולה (הגה"ט): ג (ג) אומר. ואף על גב דהישראל מסיע, קימא לן דמסיע אין בו ממש. והט"ז (סק"א) חולק ופסק לאסור, וכתב דהא דמסיע אין בו ממש היינו היכא דאינו יהודי התחיל במלאכה כבר ואחר כך מסיעו ישראל, אבל כאן שהישראל הוא המתחיל, כי סתם אדם פיו סגור תמיד ועכשו פותח פיו ועושה מעשה קדם לאינו יהודי, מסיע כזה יש בו ממש. וכן פסק (הב"ח) בשם רש"ל (בביאורו לטור) לאסור, וכן כתב השירי כנסת הגדולה (הגב"י

באור הלכה

ג * ודוקא שנתקלקל וכו' אבל מחושים וכו'. הנה דין זה הוא מהרשב"א בשם רבנו יונה ומובא במגיד משנה (פ"ב ה"ה), עין שם, ומשמע מסתימת לשונו שם דאפלו היכי דכאיב ליה טובא מכפנים בחלל הגוף, אינם עדין בכלל מכה של חלל כל זמן שלא נתקלקל אחד מאיברים הפנימיים. אולם בבאור הגר"א ממה שציין המקור על דבריהם ממה שאמרו שם בגמרא חושש הוא דלא וכו', משמע היכא דכאיב ליה טובא מחללין, ואולי יש לדחות דגבי שנים דהם אקושי ואין שיך בהם שם מכה כל כך, כיון דכאיב ליה טובא יצא מכלל מחוש ודינו כמכה של חלל, מה שאין כן בשאר איברים פנימיים כל זמן שלא נעשה מכה או בועה עדין הוא בכלל מחוש בעלמא, וצריך עיון. ומכל מקום אפשר לומר דאם כאיב ליה טובא באחד מאיברים הפנימיים, ומספק לו שמא נתקלקל שם באיזה דבר, ואין שם רופא בעיר לשאל, דמתר לחלל שבת ולסע אחר רופא, דאף במכה שאינה של חלל איתא לקמן בסוף סעיף ה' דאם נעשה אצל החולה ספק סכנה מחללין:

* ומצטער וכו'. עין במשנה ברורה (סק"י) במה שכתבנו דבעינן שיחלה כל גופו על ידי זה, הוא מהמגן אברהם (סק"ג). ובשלחן ערוך של הגר"ז (ס"ג) מצדד דאפשר שיהא מתר על ידי אינו יהודי אף בלא חלה כל גופו על ידי זה, עין שם. ולעניות דעתי גם כן יש לעין במה שכתב המגן אברהם דהוצאת שן הוא מלאכה דאורייתא דהא חובל לרפואה, ורצונו לומר דבזה חיב אפלו למאן דאמר מקלקל בחבורה פטור דזה מתקן הוא, הא הוא אינו מכון רק להוציא השן והדם ממילא קאתי, ואף דהוי פסיק רישא, הא הוי על כל פנים פסיק רישא דלא איכפת ליה ואין אסורו אלא מדרבנן. והנה למאן דאמר מקלקל בחבורה חיב, חיב גם בזה, כמו שכתב הגר"א בסימן של"א סעיף י', אבל למאן דאמר פטור אמאי חיב בזה, ואף דעל ידי ישראל בודאי יש לזהר בזה, על כל פנים על ידי אינו יהודי אפשר דיש להקל אף באינו חולה כל גופו:

ד * כל שרגילים וכו'. זהו לשון הרמב"ן בתורת האדם (שער המיחוש ענין הסכנה), וכתב המגיד משנה (פ"ב הי"ד) דמזה משמע דאף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא, עד כאן לשונו. ולעניות דעתי צריך עיון דלפי הנראה הרבה פוסקים חולקים על סברא זו, דהרי רש"י כתב (שבת קכט. ד"ה דבר) חולה שאין בו סכנה שאם לא יעשו לו רפואה זו לא ימות, עד כאן לשונו. משמע דיש בו סכנה פרושו דמסכן הוא אצל התרופה, וכבר הביאו בית יוסף (ד"ה ומדברי), וכן פרש עוד ביומא פ"ד עמוד ב' דבור המתחיל לא ספק וכו', עין שם, וכן פרש עוד בדבור המתחיל (מפקחין) [פקוח], עין שם, וכן כתב הר"ן באלפסי בכמה מקומות (שבת נא: ד"ה דבר) כפרוש רש"י. ועוד ראיה ממתניתין (יומא פב.) חולה מאכילין אותו על פי בקיאין, ובלא אומדנא אין מאכילין כמבאר בתוספות מפנין קכ"ח עמוד ב' דבור המתחיל קא משמע לן ובמאירי שם (שבת קכח: ד"ה יולדת) ובתוספות ישנים יומא שם (פג. ד"ה חולה), ומבאר בכמה ראשונים דמתניתין מיירי בחולה שיש בו סכנה, אלמא דצריך אומדנא אם מסכן לו התענית, אף על פי דבחל בודאי היינו נותנים לו לטעם ממאכלות היפים לחולה, אף על פי כן ביום הכפורים בעינן אומדנא. וכן פרש רש"י במתניתין שם, על פי בקיאין, אם יאמרו (שאינו) [שהוא] מסכן אם אינו אוכל, וממילא הוא הדין לענין חלול שבת. ועוד שהרי דעת ר"י (הו"ד בהגהות מיימוניות שביתת עשור פ"ב אות ה) שאין מאכילין אותו עד שנסתפק שמא ימות, ואף לרבנו תם (הו"ד בהגהות מיימוניות שם) דפליג על זה כתב נמי אף על גב שהוא אינו אומר שימות מכל מקום חיישינן שמא יתעלף ויסתכן, ולא תלוי כלל באמירתו דהרבה פעמים אינו יודע אם הוא מסכן, אלמא דאפלו לדידיה נמי דוקא משום ספק סכנה אבל לא משום דטוב ויפה לו, וכן הוא דעת התוספות ישנים בדבור המתחיל חולה, עין שם, וכן כתבו התוספות בפרק מפנין (שם), וכן כתב המאירי (שם) וזה לשונו, יולדת שמחללין לא סוף דבר למה שהוא נעשה לרפואה אלא אפלו במה שנעשה לישב דעתה, אף על פי שבפרק אחרון דיומא החמירו שלא להאכיל אלא על פי ממחה, מכל מקום בכאן מתוך פחדה יכולה להסתכן, עין שם. וכן נראה דעת הרשב"א בתשובה (ח"ג) סימן רי"ד (הנ"ל), שהרי כתב דהא המסכן מסכן הוא אצל אכילה וכו' ונאכילהו ביום הכפורים, עין שם, אלמא דלא קשה לו אלא מטעם הראיה דהביא מפרק חרש (יבמות קיד.) דכל מסכן מסכן הוא אצל אכילה גם כן, אבל אי לא משום זה לא קשה ליה דנאכילהו ביום הכפורים, ועל כרחך דלא מחללינן כי אם להעביר הסכנה. גם מדברי הרמב"ן בעצמו אין ראיה כל כך, דהא דכתב עושין לו כל שרגילין לעשות לו בחל ממאכלים ורפואות, מסתברא שאין כונתו אפלו לדבר שאינו להעביר הסכנה, אלא כיון דמיירי שאין כאן בקי ואינם

משנה ברורה

נפל למשכב [לאפוקי חששא בעלמא בשניו איננו בכלל זה וכדלקמן בסעיף ל"ב], (ה) וכל שכן מחלת צפידנא שמתחלת בפה ומסימת בבני מעים, וסימנה כשנותן כלום לתוך פיו סביבות השנים יוצאין מבין השנים דם, דמחללין עליה השבת. והפרש יש בינייהו, דבצפידנא, אפלו החולה והרופא אומרים אין צריך לחלול, אמרינן דאין בקיאין בזה, כי מקבל ביד חז"ל (ע"ז כח.) שסכנה היא, ובשאר כאב השנים דחשיב כמכה של חלל, בסתם, מחללין וכשאומר הרופא או החולה שאין צריך אין מחללין וכדלקמה בסעיף ד' [פרי מגדים (א"א סק"ב)]: (ט) ודוקא וכו'. קאי ארישא אמכה שבחלל הגוף: (י) ומצטער וכו'. הינו (ו) דכאיב ליה טובא ומצטער כל כך [א]עד שחלה כל גופו על ידי זה אף שאינו נופל למשכב וכדלקמן סעיף י"ז, ועין בבאור הלכה (ד"ה ומצטער), ואף דמתחלה מבאר דחלי השנים מקרי של חלל, מכל מקום אינו מתר ההוצאה על ידי ישראל דהוצאת השן אינה רפואה ידועה [אליה רבה (סק"ג)], ואדרבה (ז) לפעמים יש חשש סכנתא על ידי זה, והא דמתיר השלחן ערוך מקדם לחלל עליהן השבת, (ח) הינו לרפאת המחלה על ידי סמים שלא יהיה צריך להוציאן: (יא) אומר וכו'. ואף על גב דהוא פותח פיו וממציא את שנו להוציאו, קימא לן (ביצה כב.) דמסיע אין בו ממש. ובט"ז (סק"א) מאריך בענין זה [ב]ודעתו להחמיר, (ט) אבל הרבה אחרונים דעתם כהשלחן ערוך: (יב) לאינו יהודי להוציאו. אבל לא על ידי ישראל (י) לכלי עלמא, דהוצאת שן הוא מלאכה דאורייתא דהא חובל לרפואה [מגן אברהם (שם)]. ועין לקמן בריש סעיף י' ונפקא מנה מזה גם לעניננו: ד (יג) אינה צריכה אמד. פרוש אם הוא מסכן לשעתו או לא: (יד) כל שרגילים וכו'. ממאכלים ורפואות [רמב"ן (שער המיחוש ענין הסכנה)]. ומשמע אף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא, כיון שהחלי יש בו סכנה ויש בהדבר (יא) צרך קצת ורגילין לעשות לו בחל, עושין גם בשבת [מגיד משנה (פ"ב הי"ד)]. ועין בבאור הלכה (ד"ה כל) שהבאנו מכמה פוסקים דסבירא להו, שאפלו במקום שצריך חלול, אין מחללין על ידי ישראל אלא בדבר שיש לחש בו שאם לא יעשהו לו יכבד עליו חליו ויוכל להסתכן, אבל כל שברור שאין במניעת אותו דבר חשש סכנה, אף על פי שמכל מקום צריך הוא לו ורגילין לעשות לו, אין עושין אותו בשבת אלא על ידי אינו יהודי כדין צרכי חולה שאין בו סכנה, ועל כן [ג]בודאי מהנכון להחמיר באסור של תורה. ועין בבאור הלכה מה שכתבנו בסוף דברינו: (טו) כשיודעים. וכל שכן כשהרופא או החולה אומרים שאין צריך, שאין מחללין:

שער הציון

גופו, היינו מה דאיתא שם בגמרא כאיב ליה טובא, ומשמע דאי לאו הכי איננו רק בכלל חששא בעלמא, ולא מחללינן שבת עילויה: (ה) כן הוכיח המגן אברהם (שם) וכן מוכח בהגר"א דהשלחן ערוך לא קאי אמחלת צפידנא: (ו) הגר"א, וכן משמע ממגן אברהם (סק"ג) שכתב דבעינן שיחלה כל גופו על ידי זה ומסתמא כאיב ליה טובא. וראיתי בפרי מגדים (א"א סק"ב) שדחק עצמו לומר דמיירי דלא כאיב ליה טובא, דאי לאו הכי אמאי אינו מתר על ידי ישראל, ולא ראה דברי איסור והתר שכתב בהדיא דהוא חולי שיש בו סכנה, אף דההוצאה אינה רפואה דאדרבה סכנתא היא: (ז) איסור והתר: (ח) שם (דין כא): (ט) ש"ך בנקודות הכסף (יו"ד סי' קצח על ט"ז ס"ק כא) והחמד משה (סק"א) ואליה רבה (סק"ד) והחיי אדם (ח"ב כלל סט סי"א), וכן מסיק הריטב"א בחדושיו (מכות כ: ד"ה במסייע) בשם הרמ"ה: (י) אפלו לדעת המתירין בסעיף י"ז שבות דרבנן על ידי ישראל לרפואה: ד (יא) דאלו צרך הרבה אפלו לדעת המחמירין שרי, וכההיא דתניא ביומא (פ"ג) [פ"ד] (ע"ב) מחממין לו חמין בין להשקותו בין להברותו:

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (ס"ג בסוגריים) כתב: והאומרים מלאכה שאינה צריכה לגופה אינה אסורה אלא מדברי סופרים מותר להוציאו ע"י נכרי, אף אם לא חלה ממנו כל גופו. ב] ובשו"ע הרב (ס"ד) התיר להוציא ע"י גוי. ג] ובשו"ע הרב (ס"ד) כתב: אבל אם אין שם נכרי כלל יש לסמוך על סברא הראשונה ומכל מקום כל בעל נפש יחוש לעצמו באיסור של תורה [משמע שאין בזה הוראה להחמיר, דלא כהמשנ"ב שכתב לכל אדם שמן הנכון שיחמיר].

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(טז) וּמַכְּירִים בְּאוֹתוֹ חֹלִי * שֶׁמַּמְתִּין וְאֵין צָרִיךְ חִלּוּל, אָסוּר לְחַלֵּל עָלָיו אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מַכָּה שֶׁל חָלָל: ה חֲמַכָּה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל חָלָל נִשְׁאָלִין בְּבָקְרֵי וּבַחוֹלָה, וְאֵין מְחַלְּלִין עָלָיו שַׁבָּת עַד שֶׁיֹּאמַר אֶחָד מֵהֶם שֶׁהוּא צָרִיךְ לְחִלּוּל, אוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵצֶל אֶחָד מֵהֶם (יז) סַכָּנַת נְפָשׁוֹת. (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרי״ח (ס״ק)): ו טמַכָּה שֶׁעַל גַּב הַיָּד וְגַב הָרֶגֶל, וְכֵן מִי שֶׁבָּלַע עֲלוּקָה, יוְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁכוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה, כאוֹ אֶחָד מִזּוֹחֲלֵי עָפָר הַמְּמִיתִים, אֲפִלּוּ סָפֵק אִם מֵמִית אִם לָאו, הֲרֵי הֵם כְּמַכָּה שֶׁל חָלָל: ז למְחַלְּלִין שַׁבָּת (יח) עַל כָּל מַכָּה שֶׁנַּעֲשֵׂית * מֵחֲמַת מברָזֶל, וְעַל שְׁחִין הַבָּא נִבְּפִי הַטַּבַּעַת, וְעַל ססְמָטָא וְהוּא הַנִּקְרָא פלונקר״ו בְּלַעַ״ז, עוְעַל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קַדָּחַת הַמְּצוּי לוֹ עַל רַגְלָיו (יט) חַם בְּיוֹתֵר, אוֹ (כ) עִם (ג) סְמוּר: ח פמִי שֶׁאָחֲזוֹ דָּם, (כא) מַקִּיזִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ הוֹלֵךְ עַל רַגְלָיו

ז״כן כתב הרב רבי שם טוב (הר״ד בב״י ד״ה כתוב בארחות חיים).

ח שם. ט שבת (קנ״ט) [ק״ט] (ע״א) ועבודה זרה כ״ח (ע״א). י יומא פ״ד (ע״א). כ שבת (פרק כ״א) [ק״א] (ע״ב). ל עבודה זרה כ״ח (ע״א). מ כפרוש רש״י (ד״ה פרעתא) ורז״ן (שבת ם. ד״ה מעלין). נ כפרושם שם. ס שם הר״ן. ע פחים כ״ה (ע״ב). פ ספר ארחות חיים (סי׳ שמב).

בַּאֵר הֵיטֵב

סק״ד). וְכָתַב עוֹד הַשַּׁ״ז וּמִשֶּׁעַם זֶה כָּתְבוּ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קצ״ח (ס״ק כא) דְּאִשָּׁה שֶׁאֵרַע טְבִילָתָהּ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וְשָׁכְחָה לְטֹל צִפָּרְנֶיהָ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, שֶׁלֹּא תֹאמַר לְעִכּוּ״ם שֶׁתִּטֹּל צִפָּרְנֶיהָ בְּיוֹם טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁהִיא פּוֹשֶׁטֶת יָדֶיהָ בְּמִתְכַּוֵּן לָזֶה, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם (ס״ק כב) בְּשֵׁם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף, וְהִמְנַּן אַבְרָהָם בְּסִימָן ש״מ (רי״ש הסי׳) כָּתַב, צָרִיךְ עִיּוּן אִם לְהַתִּיר בְּנָקוּר, וְלָכֵן מַתִּר לוֹמַר לְעַכּוּ״ם לְחָתְכָם, עַיֵּן שָׁם:

ז (ג) **סְמוּר.** מִלְּשׁוֹן ׳תְּסַמֵּר בְּשָׂרִי׳ (איוב ד טו). וְנִרְאֶה שֶׁהוּא מַה שֶּׁאוֹמְרִים

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(טז) **וּמַכְּירִים בְּאוֹתוֹ חֹלִי שֶׁמַּמְתִּין.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמַּכִּירִים בְּבָרוּר שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר הַחֹלִי יוֹתֵר עַל יְדֵי שֶׁנַּמְתִּין עַד הַלַּיְלָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת: **ה (יז) סַכָּנַת נְפָשׁוֹת.** צָרִיךְ לוֹמַר (יט) סֵפֶק סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דַּאֲפִלּוּ אוֹמְרִים רַק שֶׁמָּא יִכְבֵּד עָלָיו הַחֹלִי וְיִסְתַּכֵּן נַמִּי שָׁרֵי, וְזֶהוּ שֶׁסִּיֵּם הָרַמְ״א וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרי״ח, דְּכֵן מִבְּאָר שָׁם לְעִנְיָן אֲכִילַת יוֹם הַכִּפּוּרִים וְהוּא הַדִּין כָּאן: **ז (יח) עַל כָּל מַכָּה.** אֲפִלּוּ אֵינָהּ בַּחֲלַל הַגּוּף, וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא עַל גַּב הַיָּד וְהָרֶגֶל: **(יט) חַם בְּיוֹתֵר.** הוּא הַנִּקְרָא בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז טִיפּוּ״ס וְכַדּוֹמֶה: **(כ) עִם סְמוּר.** מִלְּשׁוֹן ׳תְּסַמֵּר שַׂעֲרַת בְּשָׂרִי׳ (איוב ד טו) וְהוּא הַנִּקְרָא שוידערי״ן בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, שֶׁבָּא הַקְּרִירוּת וְהַחֲמִימוּת בְּפַעַם אַחַת, לְאַפּוּקֵי קַדַּחַת הַמָּצוּי שֶׁבָּא מִתְּחִלָּה הַקְּרִירוּת וְאַחַר כָּךְ הַחֲמִימוּת, אֵין זֶה בִּכְלַל חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה [אַחֲרוֹנִים], וּמִכָּל מָקוֹם עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי מַתִּר לְחַלֵּל עָלָיו שַׁבָּת: **ח (כא) מַקִּיזִין אוֹתוֹ.** אֲפִלּוּ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל דְּסַכָּנָתָא הוּא, וְאִם אֶחָזוֹ דָּם בְּמַקָּצַת וּמִנְכָּר

בְּאוּר הַלָּכָה

יוֹדְעִין מַה לַּעֲשׂוֹת, לְהָכִי אָמַר שֶׁיַּעֲשׂוּ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁעוֹשִׂין בְּחֹל לְהַעֲבִיר הַסַּכָּנָה לְפִי הַבְּנָתָם, אֲבָל אֵין הָכִי נַמִּי דְּגַם לְפִי הַבְּנָתָם אֵינָם רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת לוֹ דְּבָרִים שֶׁאֲפִלּוּ בְּחֹל יוֹדְעִין הֵם בְּעַצְמָם שֶׁאֵינָהּ לְהַעֲבִיר הַסַּכָּנָה, וּמַה שֶּׁכָּתַב מִמַּאֲכָלִים וּרְפוּאוֹת הֵיינוּ מַאֲכָלִים הַקַּלִּים שֶׁרְגִילִים לָתֵת לְחוֹלֶה שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּשׁ, שֶׁגַּם מְנִיעַת דָּבָר זֶה יִהְיֶה לִפְעָמִים סִבָּה לְחִזּוּק חָלְיוֹ וְיוּכַל לְבוֹא לִידֵי סַכָּנָה. וְאָבִיא רְאָיָה לִדְבָרֵינוּ מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ן בְּעִנְיַן בְּתוּלַת הָאָדָם (שם), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא בְּסוּמָא, מֵהוֹ דְּתֵימָא כֵּיוָן דְּלֹא חֲזָא אִסּוּר, קָא מַשְׁמַע לָן יַתּוּבֵי דַּעְתֵּיהּ דְּחוֹלֶה בְּעָלְמָא מֵחֲלִינָן שַׁבָּתָא בְּמֵילְתָא דְּמִסְתַּכְּנָא בָּהּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. הֲרֵי מוּכָח דְּיַתּוּבֵי דַּעְתָּא דְּחַיָּה אֵינָהּ כִּי אִם מִשּׁוּם דְּקִים לְהוּ לַחֲכָמִים דְּמִסְתַּכְּנָא בָּהּ. וְכֵן מַשְׁמַע עוֹד בְּמַאֲירִי פֶּרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים (קט. ד״ה במסכת) וּבְרַ״ן (מ. ד״ה תנן) שֶׁכָּתְבוּ וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נִחַמֵּם עַד שֶׁיֹּאמְרוּ הָרוֹפְאִים בְּוַדַּאי שֶׁאִם נְחַמֵּם לוֹ יִתְרַפֵּא, אֲבָל אִם הָיָה סָפֵק לָהֶם אִם יִתְרַפֵּא לֹא נְחַמֵּם לוֹ קָא מַשְׁמַע לָן, עַיֵּן שָׁם, הֲרֵי דְּלֹא מַצְטָה הַבְּרִיאָתָא כִּי אִם סָפֵק רְפוּאָה אֲבָל הֵיכָא דְּאֵין סָפֵק כְּלָל שֶׁיִּתְרַפֵּא הַחוֹלֶה עַל יְדֵי זֶה רַק שֶׁטּוֹב וְיָפֶה הוּא לוֹ בְּוַדַּאי אֵין מְחַלְּלִין, וְכֵן מַשְׁמַע לְכָאוֹרָה פַּשְׁטוּת הַסּוּגְיָא בְּפֶרֶק (אין) מְפַנִּין דְּקָאָמַר שָׁם (קכט.) עוֹשִׂין מְדוּרָה לְחָיָה סָבוּר מִנָּהּ לְחָיָה אֵין לְחוֹלֶה לֹא, אַף עַל גַּב דִּבְרֵי הַכֹּל הוּא, לַחוֹלֶה אַף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ מְסַכָּן לָזֶה, עַד דְּאַפֵּיק הַגְּמָרָא דְּגַם לְחוֹלֶה יֵשׁ חֲשָׁשׁ סַכָּנָה, עַיֵּן שָׁם, וּבְפֶרֶק לְפִי דַּעַת הָרַמְבַּ״ם אֵין מְחַלְּלִין לְחוֹלֶה, וְרַק דְּוַקָא לְחָיָה שֶׁהַמְּגִיד מִשְׁנֶה (שם) כָּתַב דְּמִשְׁמַע דִּלְחוֹלֶה שַׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה אֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִחוּץ לְפִקּוּחַ נֶפֶשׁ נַמִּי מְחַלְּלִין, וְאוֹקְמַהּ לְסוּגְיָא דְּמֵירֵי בְּחוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה. אָמְנָם שִׁיטָה זוֹ קָשָׁה דְּאִם כֵּן לְרַב הַפּוֹסְקִים דְּמִסְקְנַת הַגְּמָרָא דְּגַם לְחוֹלֶה עוֹשִׂין לוֹ מְדוּרָה, אִם כֵּן יִתְחַדֵּשׁ לָנוּ דְּחוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה עוֹשִׂין לוֹ מְדוּרָה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְזֶה לֹא נִשְׁמַע מִשּׁוּם פּוֹסֵק. וְכֵן כָּתַב בְּחִדּוּשֵׁי הָרַמְבַּ״ם הַמּוּבָאִים בַּפֶּתַח [שָׁמָן] (מַעֲשֶׂה) רוֹקֵחַ שֶׁדַּעַת הָרַמְבַּ״ם שֶׁאֵין עוֹשִׂין מְדוּרָה לְחוֹלֶה אֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ סַכָּנָה, וְהוּא מִפֹּשֶׁט הַכָּתוּב (בית מנוחה, שערי מלאכות האסורות שער ג אות טז), עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מְבֹאָר בְּשֻׁלְחַן הַגְּבוֹרִים פֶּרֶק וְנִפְנֵין (נב. אות א), עַיֵּן שָׁם. וְהִנֵּה מִלְּבַד דַּעַת הַמְּגִיד מִשְׁנֶה מָצָאתִי עוֹד אֲיָזֶה פּוֹסְקִים דְּמִשְׁמַע דִּסְבִירָא לְהוּ כְּדִבְרֵיהֶן, וְזֶה לְשׁוֹן הַפַּשְׁבַּ״ץ חֵלֶק רִאשׁוֹן סִימָן נ״ד וַאֲפִלּוּ הֲדַלָקָה וְהַבְעָרָה שֶׁהוּא מְלָאכָה גְּמוּרָה עוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּשְׁבִיל חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עִקַּר רְפוּאָתוֹ בְּהַדְלָקַת הַנֵּר אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִין אָנוּ לְצָרְכֵי רְפוּאָתוֹ, וְהֵכִי תַּנְיָא בְּפֶרֶק מְפַנִּין אִם הָיְתָה צְרִיכָה לָנֵר וְכוּ׳, מִכָּאן נִרְאֶה שֶׁאֲפִלּוּ מִשּׁוּם יְשׁוּב דַּעְתּוֹ שֶׁל חוֹלֶה אֲפִלּוּ אֵינוֹ צָרִיךְ לִרְפוּאָתוֹ אֶלָּא יְשׁוּב דַּעְתּוֹ בִּלְבַד, וְהוּא הַדִּין שְׁאָר מְלָאכוֹת שֶׁהַחוֹלֶה מִתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ בָּהֶם שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן בְּשַׁבָּת, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִשְׁמַע לְכָאוֹרָה דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּהַמְּגִיד, וְכֵן מָצָאתִי עוֹד לְמַאירִי שֶׁלְּהֵי יוֹמָא (פד:) בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל [כֵּיוָן לְהַשְׁקוֹתוֹ בֵּין לִרְפוּאָתוֹ] (מַחְמִין חַמִּין) שֶׁכָּתַב אַף עַל פִּי שֶׁרְחִיצָה זוֹ שֶׁל חִזּוּק אֵיבָרָיו אֵין בָּהּ צַרְךְ לְהַזְהִירוּת, וְהָוָה לָן לְמֵימַר שֶׁנִּמְחִין לָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל שַׁבָּת, שֶׁמִּכָּל מָקוֹם מִמְּהֶרֶת הִיא בְּחִזּוּק אֵיבָרָיו וְאֵין מַשְׁהִין לָהּ שׁוּם דָּבָר תּוֹעֶלֶת לִגְמֹר רְפוּאַת הַחוֹלֶה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. גַּם מִזֶּה מַשְׁמַע לְכָאוֹרָה דְּסִבְירָא לֵיהּ כְּהַמְּגִיד מִשְׁנֶה, אֵיבְרָא דְּצָרִיךְ עִיּוּן בְּדַעְתּוֹ דַּהֲרֵי לְעֵיל הֲבֵאנוּ אוֹתוֹ בְּשִׁיטַת הָאוֹסְרִין וְכִדְמוּכָח בְּהָרֵיא בְּדִבְרֵיהֶן בְּפֶרֶק (אין) מְפַנִּין, וְאֶפְשָׁר דְּחִזּוּק אֵיבָרָיו נַמִּי פְּעָמִים שְׁמוֹצִיא אוֹתוֹ מְחֻזָּקֶת סַכָּנָה. וְהִנֵּה מָצָאתִי בְּאוֹר זָרוּעַ בְּהִלְכוֹת יוֹלֶדֶת (ח״ב סי׳ קח) פִּלְוּגְתָּא בְּעִנְיַן זֶה, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם הִתִּיר לְיוֹלֶדֶת שֶׁיְּלָדָה שִׁבְעָה יָמִים לִפְנֵי הַפֶּסַח לְהָחֵם לָהּ חַמִּין בְּלֵיל פֶּסַח. וְהָרַב רַבִּי אֶלְיֶעְזֶר אוֹסֵר, וְאָמַר דִּסְבָרַת הַלָּכָה זוֹ אֵינָהּ בִּרְחִיצָה כִּי לֹא הַתֵּר לְחַלֵּל שַׁבָּת אֶלָּא בִּדְבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, עַיֵּן שָׁם שֶׁהָאֲרִיךְ, וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע מִזֶּה דִּסְבָרַת הָרַב רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם כְּדַעַת הַמְּגִיד, אַף אִין רְאָיָה דְּאִפְשָׁר דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּגַם בִּרְחִיצָה אֵיכָא נַמִּי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ [וְכֵן הוּא דַּעַת כְּמָה רִאשׁוֹנִים עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן (של״א) [ש״ל] (בי״ה ל״ד ד״ה כל שלשים)]. נַחֲזֹר לְעִנְיָנֵנוּ דְּמוּכָח מִדְּבָרָיו דְּפוֹסְקִים שֶׁהַבַּאתִי לְמַעְלָה הֵיינוּ רַשַׁ״י וְרַבֵּנוּ חַם וְר״י וְתוֹסְפוֹת יְשָׁנִים דְּיוֹמָא וְתוֹסְפוֹת פֶּרֶק מְפַנִּין וּמַאירִי שָׁם וְרַשְׁבָּ״א בְּתִשׁוּבָה וְהָאוֹר זָרוּעַ בְּשֵׁם הָרַב רַבִּי אֶלְיֶעְזֶר דְּכָל הֵיכָא דְּאֵינוֹ מְסָכָּן לְדָבָר זֶה אֵין מְחַלְּלִים, וְכֵן הוּא מַשְׁמָעוּת הָרַ״ן שֶׁהִתְּחִיל כְּפֵרוּשׁ רַשַׁ״י בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת וְגַם מִמַּה שֶּׁכָּתַב בְּפֶרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל (שָׁמָּא יַבְרִיא) [תְּנַן] וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְמַעְלָה, וְגַם דַּעַת הָרַמְבַּ״ן לְפִי מַה שֶּׁצִּדַּדְנוּ מִשְׁמַע גַּם כֵּן דִּסְבִירָא לֵיהּ הָכִי, וְדִבְרֵי רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם אֵינוֹ מְבֹאָר בְּהָרֵיא שֶׁחוֹלֵק עַל זֶה וְכַנַּ״ל, וְלֹא נִשְׁאַר לָנוּ לְהָקֵל כִּי אִם דַּעַת הַמְּגִיד וּמִשְׁמָעוּת הַתַּשְׁבַּ״ץ וּמִשְׁמָעוּת הַמַּאירִי דְּיוֹמָא [וְאַף שֶׁמַּכְרִחִין אָנוּ לְחַלֵּק לִדְבָרָיו שֶׁלֹּא יִסְתֹּר אֶת עַצְמוֹ וְכַנַּ״ל], **אִם כֵּן בְּוַדַּאי הָיָה מְהַנְּכוֹן לְהַחְמִיר בְּאִסּוּרֵי תּוֹרָה, וּבִפְרָט שֶׁהוּא שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סַכָּנָה. וְגַם בְּרַכֵּנִי״ט סִימָן ק״ד כָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָא דְּאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת דְּוֹחָה שַׁבָּת הַיְינוּ דְּבָרִים שֶׁאִם לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן יָבֹא לִידֵי קִלְקוּל גָּדוֹל, אֲבָל בְּדְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם צֹרֶךְ הַרְבֵּה אֵין מְחַלְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת, וְיֵשׁ מַתִּירִים, וְנִרְאִים דִּבְרֵי הָאוֹסְרִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.** אֲכָל בְּרִבְדֵּי״ז חֵלֶק ד׳ סִימָן ק״ל כָּתַב שֶׁנִּשְׁאַל עַל זֶה, וְהִשִּׁיב בְּקִצְרָה שֵׁשׁ דַּעוֹת בָּזֶה וְדַעְתּוֹ לְהָקֵל כְּדַעַת הַמַּתִּירִים וְלֹא הֵבִיא רְאָיָה עַל זֶה וְרַק בִּסְקִרָה בָּעָלְמָא, עַיֵּן שָׁם. **וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי הָעִקָּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ וְכִמוֹ שֶׁהִכְרִיעַ הָרַקֲנָטִ״י. וְדַע עוֹד דְּאַפִּלּוּ לְפִי דַּעַת הָאוֹסְרִים הֵנַ״ל הַיְינוּ דְּוַקָא שֶׁבְּוַדַּאי יִכְבֵּד חָלְיוֹ עַל יְדֵי מְנִיעַת דָּבָר זֶה, אֲבָל בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁעַל יְדֵי מְנִיעַת דָּבָר זֶה יִתְלַשֵּׁל חָלְיוֹ וְיִכְבַּד חָלְיוֹ מֵחֲלִינָן עָלָיו הַשַּׁבָּת,** וְכֵיוָן שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ חַם לְגַבֵּי יוֹם הַכִּפּוּרִים וְכַנַּ״ל וְכֵן נִפְסַק לְקַמָּן בְּרִיש סִימָן תרי״ח. **וּלְפִי דִּבְרֵי הַמַּאירִי הַנַּ״ל בְּיוֹמָא מִשְׁמַע שֶׁאִם עַל יְדֵי פְּעֻלַּת הַחוֹלִי הַזֶּה יִתְחַזְּקוּ אֵיבָרָיו גַּם כֵּן אֵין לְמַנֵּעַ דָּבָר זֶה מֵאִתּוֹ כֵּיוָן שֶׁהוּא שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סַכָּנָה:**

* שֶׁמַּמְתִּין וְכוּ׳. **וְהֵיכִי דְּגוֹנֵחַ מִלִּבּוֹ שֶׁהוּא מְסָכָּן, וְהָרוֹפְאִים אָמְרוּ שֶׁרְפוּאָתוֹ הִיא שִׁישָּׁה חֶלֶק בְּכָל יוֹם, אָסוּר לְחַלֵּל שַׁבָּת בְּאִסּוּר דְּאוֹרַיְיתָא בְּשְׁבִיל זֶה וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ל״ג, דְּנִהְיֶה דְּמֻסְכָּן הוּא אִם לֹא יִשְׁתֶּה לְעוֹלָם, אָמְנָם עַל כָּל פָּנִים אֵינוֹ מְסָכָּן בְּשְׁבִיל פַּעַם אַחַת.** [רַשְׁבָּ״א (חי׳ הרמב״ן) כְּתוּבוֹת (ס״א) [ס׳] (ע״א ד״ה ור״ת), רַמְבַּ״ן שַׁבָּת פֶּרֶק חֲבִית, וּבְמִלְחֲמוֹת שָׁם (סא. ד״ה אמר, ע״ש)]:

ז * מֵחֲמַת בַּרְזֶל. עַיֵּן תְּבוּאוֹת שׁוּר הִלְכוֹת טְרֵפוֹת סִימָן מ״ד (סק״ד) שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִי מִירֵי בְּהִכָּאָה בִּכְחּ אוֹ אֲפִלּוּ חִתּוּךְ בְּנַחַת נַמִּי הָוֵי מְסָכָּן, עַיֵּן שָׁם [הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּחִדּוּשָׁיו]:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ה (יז) חִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah